

Universitätsbibliothek Paderborn

Unius Necessarii pars ...

Ubi agitur De Cognitione Dei - Quanti nimirum momenti illa fit, & quibus
praesidiis obtineri ab unoquoque hominum possit

Rogacci, Benedetto

Pragae, 1721

Caput VIII. Quàm luculenter universæ res creatæ Deum esse suum
authorem testentur: quàmque promptum unicuique sit, per duo eruta hinc
consectaria, ad sublimem illius intelligentiam eniti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54487](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54487)

CAPUT VIII.

Quàm luculenter univèrsæ res creatæ, DEUM esse suum Authorem testentur : quàmque promptum unicuique sit per duo eruta hinc confectaria, ad sublimem illius intelligentiam eniti.

Alfò, injustéque, ùt suprà affirmavi, de divina scientia conqueruntur mortales : tanquam de re præter modum difficili, quæque vix ab acutissimis ingenijs, post complures laboriosissimarum speculationum annos, nec sinè præstantium magistrorum institutione obtineri aliquatenus possit. Quodnam illi acumen ingenii, quàm speculationum scholasticarum prolixitatem, quàm præstantium magistrorum institutionem hic somniant? Nullo id genus præsidio ad divinam scientiam est opus. Habeas solummodo in fronte oculos, & tantum rationis in mente, quantum sustinendæ hominis appellationi sufficit; jamque sinè alio quovis humano adjumento, & paratu, instructus abunde es, ad magnos brevi tempore in ea faciendos progressus. Quidquàmne, amabò, facilius, imò etiam jucundius, & animo

re-

recreando est appositum magis, quàm in loca patuli undique prospectus exire, eque amœno quopiam colliculo, intueri per otium jam effusissimam sereni cæli amplitudinem, jam multiformes telluris scenas, hic in plana camporum spatia exporrectæ, illic arduis è montibus pendulæ, alibi silvis inumbratæ, alibi convestitæ segetibus: cum reliqua omni specie, seu rivorum, & fluminum diversis eam alveis secantium, seu cujusque generis animalium circumquaque per eam discurrentium? Atqui non alia est Academia, ad quam te invito, non aliud studium, quod à te exigo, ut in DEI scientia proficias. Quotquot ibi res creatas aspicias, totidem magistri erunt, qui sinè ullo tuo labore, inò etiam cum singulari oblectamento, de illius mysteriis te erudiant. Proh quantum de DEO licebit tibi ex iis discere? Hæc earum occupatio unica est, hic finis, cujus gratiâ conditæ sunt, hoc munus, quo assiduè funguntur, repræsentare, suggerere, inculcare cuilibet eas aspicienti excellentissima decora, incomparabiles prærogativas, infinitam magnitudinem, sapientiam, potentiam, pulchritudinem, bonitatem Authoris sui. *Confessio ejus super cælum & terram*, (Ps. 148.) Regii Prophetæ oraculum est. Sed quonam id pacto? subjicit Augustinus. Nempe, H 4 quia

quia omnium pulchritudo quodammodo vox eorum est consentientium DEum. Nequaquam, nequaquam, ceu delirabat Heraclitus, (Themist. Or. 2.) avarus sui adeò, tàmque Zelotypus arcanae Majestatis suæ custos fuit DEUS, ut eam nè vulgi oculis prostitueretur, altissima caligine obvolverit; quin potiùs, juxta oppositam, & longè verissimam Trismegisti sententiam, usque adeò per sua opera sese omnibus manifestum exhibuit; (Pim. c. 5. & 11.) Ut non intelligere tantùm, sed & manibus quodammodo ipsis contrectare liceat. Nam undique oculis nostris ejus obversatur, seseque objicit, & inculcat imago. Omnia quippe ob eam causam fabricavit, ut eum per singula cerneves. Ac veluti Phidias in exsculpta à se Palladis statua artificiosè adeò suam effigiem inseruit, ut, sinè operis totius dissolutione, indè auferri non posset. (Val. Max. L. 8. c. 14.) Sic, sed multò etiam penitiùs, immortalis ille artifex in singulis à se fabricatis operibus Divinitatis suæ speciem impressit. Multò, inquam, penitiùs: nam in Phidiaca Palladis statua hujus, & sculptoris effigies nequaquam unum atque idem, sed duo distincta ab invicem erant. At verò creatarum rerum quarumlibet essentia, si probè inspiciatur, nihil revera aliud, quàm finita quædam imago infiniti Effectoris sui est: ut proinde tam

im-

impossibile factu sit, divinam ab iis similitudinem, quàm ipsammet earum essentiam auferri: utque hac sibi erepta persistere nullo modo possent, sic illâ etiam sublatâ eas funditus tolli necesse esset, atque omnino in nihilum redigi. *Invisibilia ipsius à creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur sempiterna quoque ejus virtus, & divinitas: ita ut sint inexcusabiles.* (Ad Rom 1.)

2. Atque ex hac in ipsismet conditarum rerum elementis & naturis altissimè insita summa artificis repræsentatione illa derivantur nomina, quibus sacri Scriptores eas insignire consueverunt: vocitantes alii scalas, per quarum gradus ad DEUM mens enititur, ceu Basilius Seleuciensis (Or. 1.) *DEUS, cum res creatas in modum scalæ adaptaverit, per eas sui amantibus ad se ascensum extruxit*: Alii visibilia, & peculiaria simulacra ipsius, invisibilis, communisque omnium exemplaris; ceu Doctor Seraphicus (Itin. Ment. c. 2.) *Omnes creaturæ mundi sensibilis ducunt in DEUM, pro eo quòd illius primi principii potentissimi, sapientissimi, optimi, illius æternæ lucis, originis, & plenitudinis, illius, inquam, artis efficientis, exemplantis, & ordinantis, sunt umbra, resonantiæ, & picturæ*: Alii vestigia, per quæ pervenire ad DEUM licet, ut D. Gregorius (L. 26. Mor. c. 8.) *Ejus vestigia*

*creaturas dicimus, quia per hæc, quæ ab ipso sunt, sequendo, imus ad ipsum: Alii librum nullius intellectui clausum, unde omnes vel idiotæ, vel barbari, & cujuscvis linguæ homines possint divinorum mysteriorum notitiam haurire, veluti Basilius Magnus, (Hom. 11. in hexam.) & Joannes Chrysostronus: (Hom. 9. ad Pop.) alii, ut Laurentius Justinianus, specula exigua, in quibus aspici à mortalibus divina essentia queat, veluti in hac, tanquam in immensissimo quodam speculo, creata omnia intueri cælestibus licet. (De Cast. Con. c. 18.) Quemadmodum in patria DEUS speculum est, in quo re-
 lucent creaturæ, ita in via creaturæ sunt speculum, in quo Creator videtur. Radios eas Solis æterni appellat D. Bernardus, (Serm. 30. in Cant.) Tanta hæc formarum varietas, atque numerositas specierum, quid, nisi quidam sunt radii Deitatis, monstrantes, quia verè sit, à quo sunt? Testimonia divinæ Existentiæ, & magnitudinis Tertulliano dicuntur, (L. 1. cont. Marc. c. 10.) Habet DEUS testimonium totum hoc, quod sumus, & in quo sumus. Nutus illas divinæ sapientiæ Augustinus nominat, dicens huic: (L. 2. de Lib. Arb. c. 16.) non cessas innuere nobis, quæ, & quanta sis, & nutus tui sunt omne creaturarum decus. Cancelli fenestris objecti à Salomone nuncupantur, unde semiclausus, & semipa-
 tens*

tens nos aspiciat, nobisque aspiciendum se præbeat noster Dilectus. (*Cant. 2.*) *En ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.* Pro publicis denique divinarum perfectionum præconibus eas habet Psalmographus, (*Pf. 18.*) *Cæli enarrant gloriam DEI, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum, &c. In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.*

3. Quanta igitur (colligit hinc S. Bonaventura) erit nostra inertia, si vocibus adeò sonoris negligamus mentem advertere: si tot præ oculis habentes simulacra, æternum & universale in iis exemplar non agnoscimus: si tot vestigiis ducentibus, eum, à quo impressa sunt, non requirimus? (*Itin. Ment. c. 1.*) *Qui igitur tantis rerum creatarum splendoribus non illustratur, cæcus est: qui tantis clamoribus non evigilat, surdus est: qui ex tantis indicis primum principium non advertit, stultus est.* Nè, quæso, velimus nos itidem illorum esse amentum similes, quibus, ut in libro Sapientiæ scribitur, nulla imaginum creatarum multitudo & varietas ad aliquam summi exemplaris, atque artificis speciem animo imprimendam sat fuit: (*c. 18.*) *Et de his, quæ videntur bona, non poterunt intelligere eum, qui est: neque, operibus attendentes, agnoverunt, quis esset artifex.* Infelicif-

cissimi sanè mortalium : cùm per voluntariam hujusmodi inscitiam præcipuo sese fructu fraudaverint tum mundanæ universitatis ad eos erudiendos productæ, tum suorummet sensuum, quorum finis & munus est, accepta à rebus externis documenta ad intelligentiam transmittere; tum ipsius demum intelligentiæ, quæ in ipsis omnino supervacua, & absque ullo sui usu est, utpote veritatis illius expertis, finè qua cæteræ omnes nihil ei profunt. Nè, inquam, velimus generi hominum tam stulto esse similes : sed, auscultantes potiùs citati paulò antè Doctoris Seraphici monitù, studeamus in hac schola proficere, quam DEUS nobis aperuit, ut institutione facillima sui assequeremur scientiam. (*S. Bon. ibid.*) *Aperi ergo oculos, aures spirituales admove, & cor tuum appone, ut in omnibus creaturis DEUM tuum videas, audias, laudes, & colas, nè fortè contra te orbis universus consurgat.* Quæ ultima verba videntur desumpta ex illo Sapientiæ versiculo, (*c. 5.*) *Pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos*: perinde quasi omnis rerum universitas supremi judicii die insurrectura, & exclamatura sit contra eorum vecordiam, qui accipere ab ipsa neglexerint, tametsi continenter sibi inculcatam, sui Authoris notitiam. Neque verò ab hujusmodi prælectionibus audi-

en-

endis nos avocet magistrorum ignobilitas, rerum videlicet, ratione, ac plerumque etiam sensu carentium, quæque ideo parum dignæ videntur, ut iis nos auditores, & discipulos velinus præbere. Docet quippe D. Thomas, si quis aures iis præbeat, non tam ipsorum, quàm DEI, per ipsas loquentis, auditorem esse: quemadmodum, qui librum aliquem legit, res ibi conscriptas non à characteribus eas exprimentibus, sed à scriptore, à quo expressæ sunt, discit: colligens hinc, tantò esse nobilius veritatem quampiam ex rerum sensibilium aspectu, quàm ex humanis sermonibus discere; quantò est nobilius DEUM habere doctorem, quàm homines. *Sicut voces ab homine formatae sunt signa intellectualis scientiæ ipsius, ità creaturæ à DEO conditæ sunt signa scientiæ ejus. Unde dicitur Ecclesiastici 1. c., quòd DEUS effudit sapientiam super omnia opera sua. Sicut igitur dignius est doceri à DEO, quàm ab homine, ità dignius est accipere scientiam per sensibiles creaturas, quàm per hominis doctrinam. (3. p. qu. 12. a. 5. ad 2.)*

4, Sed explicandum jam est, quidnam demum sit, quod res creatæ de suo, ac nostro Conditore nos doceant. Docent hoc ipsum, ait sanctus Job, DEUM scilicet esse universale principium, & authorem omnium, quæ sunt,

sunt, singulas percontare. Mentiar, si quæ fuerit, quæ id non respondeat, (c. 15.) *Interroga jumenta, & docebunt te, & volatilia cæli, & indicabunt tibi. Loquere terræ, & respondebit tibi, & narrabunt pisces maris. Quis ignorat, quod omnia hæc manus Domini fecerit?* Ubi videntur res creatæ cum quodam admirationis, & penè stomachi sensu respondere, Quid nos interrogas de re adeò per se ipsam omnibus manifesta? Aut quid auditurum te à nobis expectas, præter id quod ipsemet nostri aspectus palàm edisserit? DEI opera sumus: DEUS nos è nihilo eduxit; à DEO habemus, quidquid in nobis est perfectionis, virtutis, decoris. *Quis ignorat, quod omnia hæc manus Domini fecerit?* Et talis fuit sanè responsio. quam D. Augustino reddiderunt, cùm, veluti in 10. Confessionum libro (c. 6.) ipsemet contestatum reliquit, ab eo interrogatæ fuissent. Nempe ibi refert sanctus Doctor, stimulum se aliquando flagrantissima inveniendi DEI cupiditate, institisse per omnes universitatis partes eum quærere: interrogasse de illo terram, interrogasse maria, interrogasse aërem, cælum, lunam, sidera: nihil tamen omnia hæc respondisse, nisi DEUM se non esse. Ah, quid hoc est? indagator ille summi Veri animus apud se dixit. Itane nihil, tantulo hoc

am.

amplius de DEO meo possim resciscere? Ingressus ergo iterum quærere; Ah cæli, & elementa, subjecit, nolite me, quæso, finè ulla paulò distinctiore adamati boni notitiâ destituere. *Dixistis mihi de DEO, quòd vos non estis. Dicitte mihi de illo aliquid.* Quibus verbis vix à se prolatis, subjungit, altissimum illico ex omnibus mundi partibus erupisse clamorem, & cælum, aërem, terram, maria exclamasse voce magna, *Ipsè fecit nos, Ipsè fecit nos.* Sed, cede nobis, sanctissime Doctor, verènetuum hoc extitit cum rebus creatis colloquium? Extitit quàm verissimè, ille inquit, at non per voces sensibiles. Quod sciscitatus eas sim, nihil aliud fuit, quàm mentem paulò attentius in earum speciem defixisse. Quòdque ipsæ mihi responderint, nihil aliud significat, quàm ex earum me aspectu, contemplationèque didicisse, à quonam essent productæ. *Interrogatio mea, intentio mea: responsio eorum, species eorum.*

5. En igitur, quidnam muto arcanòque, sed disertissimo suo sermone creatæ res cuius respondeant, qui solerti consideratione eas percontatur. Respondent, DEUM primam esse causam, æternum principium, supremumque Effectorem omnium, quæ in amplissima mundi universitate intuenda se objicunt: bre-

vique hac responsione, proh! quantum de incomprehensibilibus illius prærogativis enuntiant? Tantum enim vero enuntiant; ut ille, secundum hoc duntaxat suum nomen à nobis cognitus, perpensusque, in excelsissimam æstimationem, profundissimam reverentiam, & flagrantissimum sui amorem nostros rapere animos valeat. Cuilibet quippe, id de illo scienti, facillimum est duo hæc confectaria inde eruere: primum, infinitæ illum sapientiæ, ac virtutis opificem esse: alterum, in simplicissima ejus Essentia usquequaque collectum, imò & innumeris tantis conduplicatum reperiri? quidquid perfectionis, pulchritudinis, & præstantiæ in omni rerum universitate per varias tot naturas dispersitum occurrit. Agendum, quàm necessario utrumque horum decorum in prædicto illo universalis Principii titulo contineatur, quàmque legitimo evidentis consequentiæ ritu inde profluat; paulò accuratius inspiciamus: & duo ad manum habebimus non minùs facilia, quàm fructuosa exercitia, DEUM in rebus creatis quærendi. Quæ, veluti circa supremi Conditoris vestigia hærent; sic rectè à D. Bonaventura duabus iis assimilantur infimis alis, quas beati Spiritus Isaia olim exhibiti, supra DEI pedes tendebant.

bant, (c. 6.) *Duabus velabant faciem ejus, & duabus velabant pedes ejus.* (Itin. Ment. c. 2.)

CAPUT IX.

Declarantur prædicta duo
confectaria, & ratio conscendendi
per ea à rebus creatis ad supremi
Conditoris notitiam.

Onstituto itaque inter rerum certissima, DEUM esse, prout non Orthodoxa solum Religio docet, sed tota etiam mundi universitas prædicat, primum, atque universale omnium principium; facillimum primò cuivis est hinc arguere, quàm immensa, ineffabilis, humanumque omnem captum excedens illius sit sapientia, & potestas. Quid enim? ullane difficultas occurrit, in definienda qualitate, de cujus fructibus constat? Fructus proprii cujusque sunt illius opera; ubi de his liquet, non modò pronum est scire, sed & impossibile nescire, cujus ille conditionis, ac meriti sit. *Opera, quæ ego facio, aiebat Christus Dominus, (Joa. c. 5. & 10.) testimonium perhibent de me. Si mihi non vultis credere, operibus credite.* Hinc, si ædificium intueamur, communem normam